

Flygblad N:o 2.

Utgifvet af

Föreningen för kvinnans politiska rösträtt i Stockholm.

Andra upplagan.

Bör den svenska kvinnan erhålla politisk rösträtt?

De som besvara frågan, om den svenska kvinnan bör erhålla politisk rösträtt, med ett *ja*, hafva också skyldighet att anföra sina skäl. Dessa kunna allra kortast sammanfattas sålunda: det är *rättvist* och det är till *nytta* för samhället att så sker. Efter olika natur och öfriga olika förutsättningar lägger en grupp hufvudvikten på rättvisesynpunkten, en annan på samhällsgagnet.

Rätten för kvinnan att erhålla politisk rösträtt är jämförelsevis lätt att teoretiskt bevisa, och kvinnorna hafva från många — stundom ganska oväntade håll — fått höra, att »i teorien kan man ingenting invända mot kvinnans politiska rösträtt». Detta är ett mycket viktigt medgifvande, ty den idé, som erkännes som riktig i teorien, arbetar sig fortare eller långsammare fram till förverkligande. Detta erkännande är viktigt, men det är också oundgängligt för tänkande människor.

Samhället består af män och kvinnor, men blott den ena halfdelen af medborgarna skapar de lagar, hvilka utgöra samhällets grundval och under dess fortskridande utveckling bindemedlet i den allt mer komplicerade byggnaden. Så länge mannen var familjeförhufvud i den utsträckning, att kvinnan knappast ägde laglig tillvaro, var det helt naturligt, att han ensam var lagstiftare, liksom han ensam var skattdragare, familjeförsörjare och försvarare. Men den tid är förbi, då den fysiska styrkan var människans väsentligaste värdeämätare som samhällsmedlem. Kvinnorna hafva i stor utsträckning blifvit själförsörjare, ja, stundom familjeförsörjare; de ogifta kvinnorna, änkorna och många hustrur

med själfständigt arbete få betala skatt till stat och kommun efter alldeles samma grunder som män, och om kvinnorna icke i alla afseenden äro männens jämlikar inför *civillagen*, finnes det en lag, inför hvilken full likställighet mellan könen råder och länge rådt — det är *strafflagen*. Kvinnorna tyckas dock ej vara angelägna om likställighet i fråga om förbrytelseernas antal, ty år 1899 voro af 74,788 personer, som dömdes för olika slag af förbrytelser, 4,207 kvinnor och 70,581 män.

Det finnes en medborgarplikt, som kvinnorna till följd af sin natur icke kunna fylla — det är värnplikten. Genom att i vårt land frågorna om utsträckt värnplikt och utvidgad rösträtt till följd af speciella politiska förhållanden blifvit sammankopplade, följer ingalunda, att värnplikten är grundvalen för röst-rätten. Den är *en* af grunderna, men att den icke ens i det allmänna medvetandet uppfattas som den viktigaste, framgår däraf, att ingen, så vidt jag vet, förordat, att de män, som ej fylla de kroppsliga fordringarna, hvilka ställas på de värnpliktige, böra beröfvas politisk rösträtt. Således kan ej heller oförmågan att göra värnplikt diskvalificera kvinnorna. Dessutom göra kvinnorna, som ofta påpekats, *sin* värnplikt genom att föda och fostra de nya medborgarne.

Orättvisan i att själf försörjande, skattdragande, inför lagen ansvariga kvinnor icke ha rätt att som öfriga, lika kvalificerade manliga medborgare, deltaga i de politiska valen och väljas till representanter, är så tydlig, att motståndarna till denna stora reform måste se sig om efter skäl i kvinnans egen natur, som förklara denna orättvisa, antingen så, att kvinnan saknar något, som är nödvändigt för att kunna utöfva den högsta medborgerliga rätten, eller så, att något väsentligt hos henne skulle taga skada genom dess utöfvande. Låtom oss ett ögonblick stanna vid dessa alternativ.

* * *

Under kvinnofrigörelsens första tid var det helt naturligt, att kämparna för den rättvisa sak, som nu drager med sig krafvet på kvinnans politiska medborgarrätt, i sin ifver lade hufvudvikten på de stora *likheter*, som förefinnas mellan män och kvinnor

såsom varande båda människor. Det var t. o. m. naturligt, att en och annan kvinna för att visa sin jämbördighet med mannen, satte en ära i att likna honom äfven i oväsentliga yttre ting, hvarigenom en, särskildt i estetiskt afseende, ej alldeles tillfredsställande kvinnotyp framträdde.

Stridens vågor gå ej mera så högt; med lugnet och erkännandet af kampens resultat har också kommit ro och lust till en börjande värdesättning af mannens och kvinnans olika naturer. Först och främst torde det kunna anses fastslaget, att ganska stora andliga *olikheter* mellan man och kvinna som sådana förefinnas, vidare att dessa olikheter ej äro af den art, att den ena är den andra underlägsen, ty det finnes en komensation, som utjämnar förhållandet mellan manlig och kvinnlig natur.

Mannen är kvinnan öfverlägsen i det abstrakta tänkandet, möjligen också själfständigare i sin andliga produktion, han besitter större förmåga att skapa former än hon, men kvinnan uppfattar intuitivare, hon skiljer ej mellan tanke och känsla, resonnerar sig ej långsamt fram, utan griper med den henne egendommiga omedelbarheten in i det väsentliga. Det kan också uttryckas så, att kvinnan i allmänhet är idealist, hon har lätt att entusiasmeras för en idé, hon är beredd att offra och arbeta för den, särskildt om den står i rättvisans, sedlighetens eller människokärlekens tjänst.

Det finnes ett drag hos kvinnan, som efter olika uppfattningar räknas henne till godo eller ondo, men som ej kan förnekas — hon är konservativare än mannen. Kvinnan är i allmänhet traditionens bärare, hon håller på gammal god sed, stundom också på gammal tom konventionalism. Det är denna sida af kvinnans väsen, som gör, att hon för ögonblicket ej har så varma vänner bland framstegspartiets män, som hon i konsekvensens namn borde ha. De säga ungefär så här: »Kvinnans kraf på politisk rösträtt är fullkomligt rättfärdigt, men det är ej opportunt. Vänta så länge, låt oss först sätta igenom den utvidgade manliga rösträtten, så kan tiden vara inne att börja tänka på kvinnans». De som resonnera så tyckas glömma, hur långsamt en stor reform inarbetas i det allmänna medvetandet, hur man efter man, kvinna efter kvinna måste öfvertygas i tanke och känsla om det berättigade i ett stort nytt reformkraf. Kvinnorna

få säkert många gånger klappa på riksdagens port, innan majoriteten af våra lagstiftare blifvit öfvertygad om vårt krafts rättfärdighet. Skulle tiden ej nu vara den rätta, då från rösträttsvännerna alldeles samma skäl anföras för männens rösträttsutvidgning, som kvinnorna frambära? Visserligen komma vi näppeligen att accentuera våra kraf genom demonstrationståg eller generalstrejker, sådana medel stämma ej bra med kvinnonaturen, men är därför vår fordran mindre rättvis än de nu från rösträtt utestängda männens? Den är väl rättvisare, då *ingen* af vårt kön äger den högsta medborgarrätten. Just nu är inkonsekvensen att arbeta för s. k. allmän rösträtt, men lämna kvinnorna utanför hela frågan, bjärtare än någonsin förut.

Det är ju möjligt, att kvinnorna skulle komma att dela sig så, att de konservativa väljarnas antal proportionsvis något ökades, men dels motverkas det konservativa draget hos kvinnan af hennes förut påpekade förmåga att entusiasmeras af idéer, dels skulle kvinnorna som väljare komma att gruppera sig efter andra, från deras synpunkt viktiga frågor, hvilka icke hafva en utpräglad politisk färg, såsom de sista stadsfullmäktigevalen i Stockholm tydligt visat. Och först och sist, om en sak är rättfärdig, skall den ske utan hänsyn till de förmodade, men i detta fall fullkomligt obevisliga och oberäkneliga följderna.

Kvinnorna äro äfven — om till följd af sin natur eller af de omständigheter, under hvilka de lefva, vågar jag ej säga — sparsamma, praktiska och ha förmåga att komma längre med små medel än männen. De skulle säkert komma att höra till hushållarna med statens medel, på samma gång som de sökte få så mycken verklig nytta af dem som möjligt.

Det yttrades i Andra kammaren vid den stora rösträttsdebatten våren 1902 af konstitutionsutskottets ordförande följande: »Jag har i många år sett de eländiga intriger, den oro, det hat och split, som förekomma i våra politiska församlingar, och jag håller sannerligen för mycket af kvinnan, att jag skulle vilja inblanda henne i de politiska striderna». Skulle det verkligen stå så sorgligt till med det politiska lifvet i vårt land, sådant det gestaltat sig under enbart *manlig* ledning, vore det då ej skäl att se, om kvinligt inflytande kunde förbättra det något? I sedliga kraf och i sedlig kraft torde kvinnan ha sin egentliga öfver-

lägsenhet öfver mannen. Peka icke de siffror, som nyss anförts ur brottmålsstatistiken i den riktningen, och ger icke lifvet omkring oss otaliga finare vittnesbörd i samma riktning? Tagas kvinnorna i massa och männen i massa, måste man väl erkänna, att de förra äro nyktrare, redbarare, samvetsgrannare och i inskränkt betydelse sedligare än männen, om ock detta delvis beror på deras mera skyddade lif. Ett litet ganska talande exempel om kvinnornas redbarare pliktuppfyllelse kan jag meddela. I Göteborg har Föreningen för kvinnans politiska rösträtt låtit verkställa en utredning om proportionen mellan mäns och kvinnors obetalade utskylder inom staden, och denna visade, att då 20 % af männen ej erlagt sina utskylder, var det blott 5 % af kvinnorna, som ej gjort det. Som bekant få kvinnorna mycket lägre ersättning för sitt arbete än männen, så att skälet till denna olikhet i inbetalningsprocenten ej gärna kan ligga i kvinnornas större tillgångar. Ej heller drefvos kvinnorna att erlægga skatt för att behålla sitt inflytande på riksdagsmannavalen, i ty att de ingen rösträtt hade.

I de länder, där kvinnorna hafva politisk rösträtt, har det också visat sig, att fordringarna på representanternas sedliga karaktär höjts, och om hvad vi nyss hört om vår riksdag skulle hålla streck, något som ifrigt förnekas af andra representanter, tyckes en sådan höjning ej vara alldeles obehöflig äfven inom vårt land.

* * *

Den vanligaste och viktigaste invändningen mot kvinnans deltagande i det politiska lifvet är, att något i hennes natur skulle skades däraf, hennes kvinlighet gå förlorad, och att hon skulle blifva mindre lämplig för sin centralaste uppgift, den att verka som maka och mor inom hemmet. Vore denna invändning riktig, skulle det gagn hon som medborgare kan göra, ingalunda vara värdt uppoffringen, ty på de *goda hemmen* beror ytterst samhällets välfärd.

Men är den riktig? Är den kunniga, utvecklade, för samhällsfrågor vakna kvinnan sämre maka och mor än den okunniga, utvecklade, af lifvets småintressen upptagna kvinnan? Finnas ej nu många hustrur och mödrar, hvilka just till följd af sin tränga horisont ej kunna förstå sina mäns och söners arbete och strider,

ej kunna vara dem det stöd och den tröst, som de kanske så bittert behöfva? Hur tidigt anser icke sonen om en sådan mor, att »mamma är nog snäll och välment, men hon förstår ingenting», och hur tidigt vaknar ej i ett sådant hem gossens förakt för »jäntan». Stodo man och hustru, mor och far som jämbördiga medborgare, skulle mycket af det nu ganska ofta förekommande, mer eller mindre latent kvinnoföraktet försvinna, och färre mödrar behöfde med en suck medgifva, att de intet inflytande hade öfver sina söner. Den politiska rösträtten kan ingalunda i och för sig själf gifva oss vidsyntare och mera vidhjärtade kvinnor, men det kraftiga intresse, som vaknar, då man har makt under ansvar, och kvinnans starka pliktänsla skulle komma många kvinnor att sätta sig in i medborgerliga frågor, för hvilka de nu äro främmande.

Men tiden, som tages från barn och hem? Se vi icke genast för oss den kända framtidstaffan med mannen, som ensam och öfvergifven vaggar barnet, medan hustrun springer till vallokalen, tafan så ofta snabbmålad allom till skräck och varnagel? Den är ej värd att spilla många ord på, ty antag äfven, att det ironiska, mot den kvinliga rösträtten fientliga ödet ställer så till, att i alla hem hvart tredje år just vid valtiden ett barn behöfver vaggas, så finnas väl andra sätt att lösa det svåra problemet än att just mannen skall göra det. Men skämt å sido — det tager väl ej mer tid att läsa ledaren i en tidning än följetongen, icke mer att läsa en bok öfver en allvarlig fråga än att läsa en roman, att åhöra en upplysande diskussion än att tillbringa aftonen i en sällskapskrets eller på ett offentligt nöje.

Visserligen bör det ej nekas, att för en kvinna fall kunna inträffa, då en verklig kollision uppstår mellan hemplikter och samhälleliga plikter, liksom en mans plikt mot hans egentliga arbete kan råka i strid med hans plikt som medborgare. Men därför att sådana svårigheter kunna uppstå för kvinnan som för mannen, bör väl lika litet alla kvinnor som alla män beröfvas sin politiska medborgarrätt. I intetdera fallet kan någon för alla omständigheter tillämplig regel fastslås, om det ock kan sägas, att den närmaste plikten först bör fyllas. Ganska sällan torde en maka och mor försumma att skapa åt de sina ett godt och lyckligt hem till följd af sin lust att gagna samhället på annat sätt. Försummelsen kommer väl oftare af helt andra orsaker,

och det samhällsgagn en kvinna, som kastar bort sin egentliga uppgift, gör, torde ej vara af stort värde.

Men det finnes ett mycket stort antal ogifta kvinnor, änkor och mödrar till vuxna barn, hvilka hafva god tid, håg och krafter att lägga ner på medborgerliga angelägenheter.

Naturligtvis komma icke på långt när alla kvinnor att begagna sig af sin rösträtt, allra minst af den första generationen, som får den, men är icke det samma förhållandet med männen? Det politiska intresset är ju i vårt land icke mycket starkt bland männen och ännu mycket mindre bland kvinnorna. Visserligen hafva vi strängt taget ingen erfarenhet af graden af kvinnans politiska intresse, ty det vore ju högst märkvärdigt, om hon nu visade det i någon högre grad, då hon icke har någon väg till direkt inflytande, men för min del tror jag, att det blott blir undantagsvis en kvinnas begåfning och intresse kommer att riktas på *politik* i egentlig bemärkelse.

Hela hennes skaplynne gör henne däremot på det varmaste intresserad för de *sociala* frågorna, hvilka allt mer och mer tränga fram i förgrunden på de speciellt politiska frågornas bekostnad, och det är som medarbetare på *dessas* rätta lösning, samhället ej kan undvara kvinnan. Här gäller det ej blott att kräfva en rätt, utan att fylla en plikt.

Kvinnornas medverkan som väljare och lagstiftare behöfves, då det gäller de unga och de gamla, de kämpande, nödlidande och sjuka samt då det gäller stora kulturfrågor. Behöfver icke samhället kvinnans moderlighet, hennes praktiska sinne, hennes starka ansvarskänsla och ideella syn vid behandlandet af frågor, som röra fattigvård och sjukvård, arbetarelagstiftning, särskildt barna- och kvinnoarbete och fabriksinspektion, egna-hemsfrågor, nykterhet och sedlighetslagstiftning, religiösa frågor, undervisningsväsen, särskildt folkskolor, flickskolor, samskolor och allmänna läroverk, folkbildningsanstalter och folkbibliotek, konst och litteratur? Dessa frågor intressera kvinnan redan därför, att de flesta omedelbart inverka på de enskilda hemmen, hvarför hon som hemmets vårdarinna bör göra sin röst hörd och sitt inflytande gällande.

* * *

Det må gå fort eller långsamt — utvecklingen pekar utan missvisning på kvinnans rätt och plikt att deltaga i det offentliga lifvet. Herrar Lindhagens och v. Friesens motion om rätt för gift kvinna till inval i fattigvårdsstyrelse, herr A. Hedins om kvinnlig yrkesinspektion, herr C. Lindhagens om utredning i ändamål att bereda kvinnan politisk rösträtt — alla under 1902 års riksdag — och 1903 års riksdags stora motion om legal myndighet för den gifta kvinnan äro pilar, som beteckna kulturströmningens riktning.

I denna fråga stå icke, som vittnesbördet från riksdagen redan visar, män mot kvinnor; det är kanske i detta ögonblick i Sverige fler män än kvinnor, som äro anhängare af kvinnans politiska rösträtt. Vi ha kommit så långt i allmänmänsklig utveckling, att det onaturliga, kulturfientliga och osköna skådespelet af en kamp mellan mänsklighetens båda hälfter kan besparas oss i detta fall.

Visserligen har, som naturligt är, kvinnans politiska rösträtt sina flesta anhängare bland de fjärrsyntare, framstegsvänliga männen. Men frågan är lyckligtvis icke uteslutande en partifråga. Många män, hvilka äro konservativa till hela sin anläggning, men som hafva eller hafva haft en god och klok mor, hustru eller syster, äro öfvertygade om gagnet af kvinnans inflytande på det politiska lifvet.

För närvarande äro vi nog delade i en mindre grupp män och kvinnor, djupt öfvertygade om denna reforms rättvisa och stora innebörd, en mindre grupp män och kvinnor, som äro reformens ifriga motståndare, och en stor skara män och kvinnor, som icke tagit saken i öfvervägande, och därför förhålla sig likgiltiga. Att öfvervinna denna likgiltighet, upplysa de okunniga och värma de kalla är för närvarande hufvuduppgiften för alla den kvinliga rösträttens anhängare.

Anna Whitlock.

Pris 10 öre.